

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. V. De motu cælorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

illo orbe, ut iam in hac iam in illa sint, alioquin deberent penetrari cum suo orbe. Respondeo, falsum esse Antecedens, Errones enim habent diversas altitudines ex motu diverso orbis sui. Secundò responderi potest, Errones habere aliquos epicyclos, in quibus intra idem cælum iam huc iam illuc moueantur, ut inde in diuersis distantis appareant.

⁵¹ Dices Secundò: D. Chrysostomus Hom. 4. in Genesim hac habet: *Quis igitur post tantam doctrinam ferret eos, qui ex suo capite loqui, & contra diuinum Scripturam multos celos dicere audent?* Ambrosius tres etiam tantum adnumerat celos Hexaem. 2. cap. 2. Respondeo, in primis testimonium Chrysostomi esse contra hos qui ponunt duos celos, ille verò tantum vnicum admittit, ergo auctoritas illius utrique repugnat. Respondet Ambrosio & Chrysostomo potest, vnicum cælum quoad speciem eos admittere, plura verò eius indiuidua non negare. Quod si Ambrosius tres celos ponere videtur, idcirco est, quia empyreum & aërem nostrum etiam vocat cælum; hic autem solum loquimur de cælis Planetarum. Hoc modo etiam potest explicari Theodoretus, & Clemens Romanus apud Hurtadum Disp. 2. §. 14. quos pro se ibi affert. Addo Secundò, etiam si daremus, hos Patres eam sententiam expresse docuisse, non propterea nos cogi eam defendere; communis enim inter Philosophos & Astrologos Catholicos consensus ei auctoritati sufficienter praeponderat.

SUBSECTIO SECVNDA.

Quid de questione.

⁵² PRIMO, casu quo cæli sint solidi, ponendos esse nouem, vnum empyreum immobile, huic immediatum aliud sidereum, & postea septem alios pro septem Planetis. Hac quoad septem pro Planetis constat ex dictis: non enim possunt moueri ab Ortu in Occalum diuersis motibus, nisi quilibet habeat suum proprium cælum, vel sint tam multi in cælo canales & vacuitates, ut planè impediatur superiorum stellarum conspectum, ut supra dixi. Quoad empyreum res est extra controuersiam, quoad stellatum verò res est magis dubia: posset enim quis dicere, ipsas stellas esse in empyreo quâ parte nos respicit; cum enim sint stellæ inerrantes, possunt esse fixæ in eâ parte cæli, nec necessarium est aliud cælum pro illis ponere. Respondeo tamen, cælum empyreum, in quo sunt Beati, non moueri, stellas autem has moueri, & consequenter indigere distincto cælo.

Contra hæc omnia est difficultas haud levis, non quidem rem physicè considerando, sed moraliter. Si enim cælum septimum perpendamus, inueniemus in eo magnitudinem propriè infinitam, in cuius comparatione Saturnus illi affixus est tamquam vnicum punctum, vel vna gutta aquæ in comparatione totius maris; & adhuc multò minus (magis enim incredibiliter excedit tota sphaera eius cæli Saturnum, quàm Oceanus vnam guttam aquæ.) Hoc ergo supposito, planè videtur à Dei sapientiâ alienum, ad illud quasi punctum non quidem in se, sed, ut dixi, respectu ad cælum, Saturnum scilicet mouendum,

sine aliâ prorsus intentione aut vtilitate mouere totam illam propè infinitam cæli septimi machinam. Certè qui ad solam vnam guttam aquæ mouendam totum Oceanum mouere perpetuò disponderet, non videretur prudenter rem disposuisse. Idem argumentum suo modo fit in omnibus alijs Planetis. Hoc est argumentum, propter quod supra dixi mihi apparere probabiliorem sententiam, asserentem, celos Planetarum esse liquidos; sic enim non cogimur imensos eos orbis perpetuo motui subijcere, sed solos Planetas, qui eo ipso quod cæli sint fluidi, possunt habere motus omnes quos Astrologi in illis deprehendunt: nec est in hac sententiâ necessarium designare Epicyclum seu circulum in quo sint hi Planetæ, sed illi soli aguntur ab Intelligentiâ in circuitu.

Dices: Illi Planetæ sunt solidi & densiores, ergo sunt grauiores quàm cæli, ergo cadent; quia cum cæli fluidi sint, non possunt eis resistere.

Respondeo Primò, eos sustentari ab Angelo à quo circumaguntur. Secundò respondeo, non esse bonam consequentiam, *est res densior, ergo grauior*: etenim glacies est densior quàm reliqua aqua, & tamen semper glacies supernat, & aër est densior quàm sit stupa vel charta, & tamen hæc descendunt infra aërem, ratio est, quia densitas non est idem quod grauitas.

SECTIO V.

De motu calorum.

QVÆ de certâ cuiuslibet stellæ magnitudine, & earum à nobis ac inter se distantia ab Astrologis dicuntur, omitto; multa enim hi supponunt, quæ non videntur posse probari. Licet enim, quando certò quis deprehendit distantiam obiecti, possit potèa inferre quanta sit eius magnitudo; at distantiam vnde poterit primò certò probare, si prius non fuerit reimensus: Vnde semper hi videntur probare vnam conclusionem ex aliâ, quod ostendo euidenter. Nam in nouis Cometis nullum est instrumentum, quo independentè à comparatione cum alijs cælis possit quis metiri altitudinem illorum: imò etiam post comparationem cum alijs cælis, quidam dicunt esse supra Lunam, alij infra, & quilibet putat se euidenter demonstrare; non ergo potest cæli Lunæ altitudo à nobis vlllo instrumento certò dignosci.

Dices: Scio quanta sit magnitudo Lunæ, & hinc probo quàm procul à nobis distet. Benè: sed quæso, vnde scis determinatam Lunæ magnitudinem? & quæso, ad hanc probandam non supponas eius distantiam, quia tunc fiet lepidus circulus. Fortè dices, ex eclipsi id ad te inferri. Sed contrà rursus, quia ipsius terræ magnitudinem seu circumferentiam, ex quâ discutris, non potes scire certò, nam quot sint lineæ rectæ milliaria ab vno extremo ad aliud terræ, quis certò ostendat? Secundò oportet vterius scire altitudinem Solis, de quo est noua difficultas: nam quò altior fuerit, eò minùs impediatur à terrâ ut Lunam illuminet, & quò demissior, eò magis impediatur, stante eadem Solis, Lunæ, & terræ magnitudine. quomodo ergo iam hinc quidquam certi deprehendatur? Constat ergo, in hoc puncto multa dici diuinando. Omittis ergo his, ad motum cælorum veniamus.

Vv

Putant

56 Putant nonnulli Astrologi, simul & semel Solem v. g. habere duos motus contrarios, vnum ab Oriente ad Occidentem, alterum quo tantillum ab Occidente in Orientem retrocedit: quod probant diuersis stellarum positionibus. Hæc tamen sententia merito rejicitur communiter ab omnibus bonis Philosophis; talis enim motus planè naturaliter impossibilis est. imò si idem Sol v. g. simul in duobus locis non ponatur, nec miraculosè id fieri potest, quod hac ratione sic ostendo. Sumo v. g. vnum punctum fixum superioris celi aut inferioris, cui respondeat Sol, & rogo, quando habet eos motus, an simul & semel sit ultra illud punctum versus Orientem & simul versus Occidentem ex altera parte, an non. Si primum, ergo simul est ante & post illud punctum, ac proinde in duobus locis, quod & naturaliter repugnat, & à te non docetur. Si verò dicas secundum, scilicet non moueri versus vtramque partem, ergo non habet duos motus contrarios, sed vnum tantum, licet paulò tardior, quia scilicet non ita properat versus Occidentem, ac si non retardaretur. Et miror, hos Astrologos se reduxisse ad tantas angustias: quid enim erat necessarium duos motus contrarios ponere? nonne per vnum tardior totum, quod ipsi volebant intelligi poterat?

57 Fortè respondebunt, idem corpus posse à diuersis principijs simul habere duos motus contrarios. Hæc responsio facillimè rejicitur: nam, vt paulò antè dixi, motus illi contrarij deberent ponere corpus in duobus locis simul, hæc enim sola & efficax ratio est, cur in nobis & in quocumque alio corpore duo motus repugnent. Iam hinc ad celos clarè argumentor: Repugnat enim eis, simul duobus in locis poni, etiam à diuersis principijs, non minùs quàm nobis; ergo nò poterunt nec à diuersis principijs simul moueri. Confitemur: etiam si duo Angeli aut demones velint simul vnum eundemque lapidem, vnus ad Orientem, alter ad Occidentem mouere, nihil planè efficient, ergo nec poterunt etiam in celis.

Dicendum ergo, motum celi vel Planetarum esse vnum, non tamen omnino lineà rectà, sed simul ad partem deflectendo, vt cum nos obliquè ambulamus: & hic motus quā parte deflectit, dici potest vel *annuus* vel proprius talis Planetæ trepidationis; quā verò circuit terram, est motus communis omnibus, & vocatur *motus diurnus*.

58 Secundò hic potest dubitari, an motus iste circularis sit naturalis celis. Video multos valde acriter affirmantes, celum propendere naturā suā in hunc motum: verum non possum id villo modo mihi persuadere, nec apparentem video huius rei rationem, quod ostendo breuissimè, explicando quid sit motus, quidve per illum acquiratur. Motus duo dicit, actionem productiuam vibrationis, & vibrationem ipsam acquisitam. Ex hac parte non videtur posse esse motus connaturalis celis: nam si celum appetit vibrationem A, & actionē quam habet dum primò mouetur, ergo 59 habitā iam eā actione & vibratione, erit omnino contentum, nec nouam appetet, sed potius horrebit; quia per illam destruetur illa vibratio quam habuit primo loco; ergo non appetet ampliùs moueri. Hoc idem argumentum fit in spatio vero, vel ficto seu imaginario, quod per vibrationem dicitur acquiri: nam semel eo acquiritò, iam non appetet vterius moueri, & consequenter non exiget connaturaliter continuum motum. Secundo idem probò, quia omnes partes celi sunt eiusdem speciei inter se, idem dico de Planetarum partibus inter se; ergo non potest vna magis quàm altera appetere locum A. v. g. ergo quando illum habet vna pars, non possunt aliæ appetere ne illum retineat, vt aliæ valeant illum occupare; ergo nec possunt appetere talem motum. Idem tertio ostenditur: nam in eodem loco in quo est hodie, fuit heri, ergo si heri appetebat locum hodiernum cum iam illum habuisset heri, non erat necessarium appetere motum sed quietem in illo loco. Tandem idem ostenditur exemplo aliarum rerum quæ appetunt aliqui, illæ enim eo adempto quiescunt: sic lapis tendit in centrum, ibi autem quiescit; sic ignis supra, sic terra infra aquam, & hæc infra ætrem, qualis autem esset appetitus, petere iam esse infra aquam, & iam supra, & sic perpetuò mutare locum?

Contra hæc tamen sic obijcio difficulter: Non repugnat vna res, quæ petat prædicto modo semper moueri, quidquid sit de similitudine vibrationum aut loci; ergo tua ratio nulla est, cā enim videtur vniuersaliter probari, non posse esse appetitum & inclinationem ad similem motum; ergo non rectè inferitur, celos illā carere. Vtræque consequentia est bona. Antecedens verò probatur euidenter in impulsu, qui naturaliter appetit talem motum, ita vt si non moueatur res in quā est talis impulsus, fiat aliqua violentia; ergo potest esse inclinatio ad talem motum. Cur ergo celi non poterunt habere naturā suā eam exigentiam motus, quam haberet impulsus accidentalissimè pressus eis ab Angelis, vt circumspoliuntur: exigentia enim, quæ qualitati impulsus identificatur, poterit identificari etiam substantiæ quæ eminenter contineat eius impulsus essentiam.

60 Posset fortè quis respondere, illum impulsam naturā suā appetere motum, non quia vibratio hæc præ alia sit ei magis connaturalis, sed quia est productiuus ex se motus, & vult exercere suas vires. Sed contra Primò, quia hoc ipsum potest dici de aliquā substantiā, & consequenter de celis. Contra Secundò, quia etiam conservando vibrationem primò productam exercet suas vires, nec videtur maius commodum ex noua omnino similis productione, quàm ex antiquæ conservatione ei posse prouenire.

61 Hæc obiectio est difficilis, & videtur probare, non repugnare talem exigentiam motus. Nihilominus dico, ex impulsu non videri bonum argumentum ad substantiam: nam impulsus est vis quædam ab extrinseco proueniens, quasi violentia & naturā suā productiuā motus, siue ad hanc siue ad illam partem; idem enim impulsus esset, qui imprimeretur à me versus Orientem cum eo, qui versus Occidentem, solumque habet impulsus mouere corpus versus eam partem, ad quam projicitur; è quo non licet inferre, dari posse qualitatem aliquam quæ per eamdem partem petat moueri, & non per alias. Cur enim, quælo, petunt celi magis motum ab Oriente in Occalum, quàm contrarium, aut à Septentrione in Meridiem, aut à Meridie in Septentrionem? præsertim quando id fiet præcisè vnā parte eijciente alteram.

reram è suo loco vt in ipsum succedat, & sic per pugnam omnium partium similitum inter se, quod videtur omnino repugnare.

Secundò respondeo, si fortè hoc diuinitus non repugnet, non propterea debere concedi calis de facto: non enim omnia quæ non videntur repugnare diuinitus, concedenda sunt de facto creaturis, præsertim quando & nulla est ratio quæ de facto cogat ad id ponendum, & res per se est valde difficilis; motus autem calis saluantur perfectissimè, si vel à Deo vel ab Angelis fiant, de quo statim. Aduerte tamen hic, etiam si motus hi non sint calis debiti, non tamen esse illis contrarios; vbiq; enim habet cælum locum sibi debitum, siue hæc pars sit hic, siue ibi.

Tertiò potest hic dubitari, quæ sit causa efficiens motuum. Dico, naturaliter loquendo, hi motus possunt fieri à Deo. Patet, quia nihil apparet in eis, quod petat specialiter causam aliam præter magis particularem: nam Angelus, licet naturâ suâ possit id facere, non tamen hoc illi debetur; & calis tam connaturaliter existerent & moueri possent, licet non fuissent producti Angeli, quam iam de facto.

Secundò dico, etiam possunt fieri naturaliter ab Angelo. Patet, quia nihil est quod videatur superare capacitatem Angeli in his moribus.

Tertiò dico, à quo de facto moueantur, an à Deo solo, an etiam ab Angelo dubium est, quia ex his, quæ videmus, aut ex naturali ratione nihil potest certi inferri. Quidam recentiores indignum putant Deo summo Principi, his motibus per se immediatè vacare; sicut esset indignum Imperatore, immediatè per se attendere culinar, &c. Hæc tamen ratio non debuisset ab vilo Catholico approbari: cæ enim probarunt hæretici, Deum non scire omnia particularia, quot scilicet culices nascantur, &c. Item hoc argumento potius videtur probari sententia Durandi, aientis, Deum immediatè neque vt causam primam concurrere ad actiones creature: si enim Deus immediatè per se concurrat, quod id faciat, totaliter vel partialiter per accidens se habet; sicut Imperator tam est indignum, si fortè non magis immediatè simul cum coquâ cibos condire, aut cum famulo solibus ignem accendere, quam si solus hæc faceret. Hæc, inquam, exempla non debent vniquam afferri ad excludendam Dei causalitatem, quia vel nimium probant, vel nihil.

Propter auctoritatem ergo communem (videntur enim omnes Theologi & etiam Patres id semper supponere, calos ab Angelis seu Intelligentijs moueri, quæ de re videantur Conimbricenses 2. de Cælo, cap. 5. quæst. 5.) dicendum est, immediatè Deum vt causam primam hos motus causare, eo vt etiam concursu Angelorum: id enim potest fieri naturalissimè, neque vlla est in tali modo concurrendi indecentia, aut repugnantia; aliunde verò ita videntur omnes sentire, vt dixi: probabilius ergo dicitur, ita de facto fieri. Quartò dubitari potest, an cessante motu calis, cessarent motus sublunares. Conimbricenses hic apud Hurtadum Disput. 2. §. 53. referunt aliquos Thomistas affirmantes, sed eos bene ibi reijciunt iidem: nam motus calis solum potest esse conditio, vt calis accedat ad hanc potius quam ad illam partem, & consequenter vt successiue in omnes melius influant: at etiam si non mouerentur, cur

non possent in omnes illas creaturas, ad quas extenditur calorum capacitas, influere? Certè eò melius, quod diutius illi essent applicatæ, dicerem meritò id fieri posse.

Secundò idem ego probo: nam licet multi & magni sint calorum influxus in inferiora hæc, non tamen ita, vt putandum sit, nihil planè posse fieri sine illis. Quis enim sibi persuadebit (quod & alibi dixi) lapidem corruptum iri in momento, si cæli destruerentur, aut ignem tunc non calefacturum, nec niuem in frigidaturam? Cessarent ergo multæ actiones, non tamen omnes. Et hoc modo potest explicari Aristotelis, dum dicit, gubernationem mundi pendere à rerum inferiorum coniunctione cum motibus cæli.

SECTIO VI.

Aliquæ difficultates expeditæ.

PRIMA est, quid influant corpora cælestia in inferiora. Respondeo, rem hanc esse valde incertam. Influant quidem in corpora humana; constat enim, in mutationibus Lunæ homines infirmos peius valere: passim etiâ deprehenduntur à Medicis & Astrologis similes influentia. In voluntatem hominis non influunt immediatè; est enim potentia spiritalis, quæ talibus mutationibus non immutatur: mediatè verò, quatenus humores vitales hominis, valde etiam animum mutant, possunt influere. Ex astris possunt aliquando prædici morbi, & mors: at actus liberi non possunt, quia positis omnibus prærequisitis ad operandum, possunt hi actus non esse; ergo & positis omnibus constellationibus, etiam si hæc essent prærequisitæ, quod tamen falsum est. Vnde euentus aut morbi, qui pendunt ex actibus liberis, v. g. ex eo quod annuum inuitanti ad conuiuium, vel ad campum, vbi postea occurrit aliquod graue periculum, nullo modo potest prædici, non solum certò, sed nec quidem probabiliter; quia amicitia v. g. quam ego hic cum aliquo habeo, pependit à meo luca duentis ex voluntate Superiorum, quæ non potuit ex astris vilo modo præuideri, nec quidem probabiliter. Idem quoad bellum, quia hoc pendet sæpè ex vnâ solius hominis liberâ voluntate vel se vindicandi, vel augendi suum imperium. Vnde meritò sancti Patres contra Astrologos, qui hæc futura libera certò prædicere se putant, grauiter inuehuntur.

Secunda difficultas est de luce cæli, quæ & qualis sit, ac quibus conueniat. Cælum empyreum esse lucidissimum, velo tamen opaco, quæ parte nos respicit, obiectum, communiter putatur. Ego in hac re dico, sicut non potest bene probari, ita nec reijci: qui enim diceret ipsum cælum esse opacum, in solâ autem superficie versus Beatos habere lucem splendidissimam, quomodo reitueretur? Alios verò calos esse diaphanos, stellæ, quæ supra illos videntur, ostendant. An Planetæ habeant à se aliquam lucem, planè dubium. Probabile est, habere: quia si vera est sententia, docens, etiam in meridie videri ex profundis puteis stellâ, cum ipsæ sint supra Solem, & tunc à Sole non respiciantur nec illuminentur (suppono enim Solem esse opacum à tergo, vt possit ad nos melius lucem mittere) necessarium est, vt illa lux stellarum sit independens à Sole. Lunam etiam